

Zbirka odločb sodne prakse

STALIŠČE GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
PAOLA MENGOZZIJA,
predstavljeno 10. septembra 2015¹

Zadeva C-215/15

**Vasilka Ivanova Gogova
proti**

Iliji Dimitrovu Ilievu

„Pristojnost sodišč države članice v sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo — Uredba (ES) št. 2201/2003 — Spor med starši v zvezi z možnostjo otroka, da odpotuje v tujino, in izdajo njegovih osebnih dokumentov — Člen 1(1) — Pojem civilne zadeve — Člen 2, točka 7 — Pojem starševske odgovornosti — Člen 12 — Nespustitev tožene stranke v postopek — Neizpodbijanje pristojnosti s strani pooblaščenca tožene stranke, ki ga je določilo sodišče“

1. Sodišče je v tej zadevi pozvano, naj odloči o stvarnem področju uporabe Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000². V tej zadevi bo lahko pojasnilo svojo sodno prakso v zvezi z uporabo te uredbe za ukrepe, ki z vidika države članice spadajo na področje javnega prava.

2. Zlasti se bo Sodišče imelo priložnost izreči glede dogovora o pristojnosti v sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo, ki jo ima sodišče države članice, s katero ima otrok bistveno povezavo, iz člena 12(3) Uredbe št. 2201/2003. Sodišče mora v tej zadevi odločiti, ali se lahko za stranko, ki se ne spusti v postopek, šteje, da je sprejela pristojnost sodišča v smislu navedene določbe, če jo zastopa pooblaščenec, ki ga je določilo sodišče, in ta ne izpodbija pristojnosti sodišča. To vprašanje je bilo že preučeno v okviru Uredbe Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah³, ne pa tudi v okviru Uredbe št. 2201/2003.

I – Pravni okvir

A – Pravo Unije

3. Člen 1 Uredbe št. 2201/2003 določa:

„1. Ta uredba se uporablja ne glede na vrsto sodišča v civilnih zadevah, ki se nanašajo na:

(a) [...];

1 — Jezik izvirnika: francoščina.

2 — UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 6, str. 243.

3 — UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 4, str. 243.

(b) podelitev, izvrševanje, prenos, omejitev ali odvzem starševske odgovornosti.

2. Zadeve iz odstavka 1(b) lahko zlasti zadevajo:

- (a) pravice do varstva in vzgoje otroka in pravice do stikov z otrokom;
- (b) skrbništvo, rejništvo in podobne institute;
- (c) določitev in naloge katere koli osebe ali telesa, ki so dolžni skrbeti za otrokovo osebnost ali premoženje, za zastopanje ali pomoč otroku;
- (d) namestitev otroka v rejniško družino ali v oskrbo zavoda;
- (e) ukrepe za zaščito otroka v zvezi z upravljanjem, ohranjanjem njegovega premoženja ali razpolaganjem z njim.

3. Ta uredba se ne uporablja za:

- (a) ugotavljanje ali izpodbijanje razmerja roditelj-otrok;
- (b) odločbe o posvojitvi, ukrepih pred posvojitvijo ali razveljavitvi ali preklicu posvojitve;
- (c) priimek in ime otroka;
- (d) pravila o polnoletnosti;
- (e) preživninske obveznosti;
- (f) truste ali dedovanje;
- (g) ukrepe, ki so posledica kaznivih dejanj, ki so jih storili otroci.“

4. V členu 2, točka 7, Uredbe št. 2201/2003 je „starševska odgovornost“ opredeljena kot „vse pravice in dolžnosti v zvezi z osebnostjo ali s premoženjem otroka, ki so fizični ali pravni osebi podeljene s sodno odločbo, po samem zakonu ali s pravno veljavnim dogovorom. Izraz zajema pravice do varstva in vzgoje otroka in pravice do stikov z otrokom“.

5. V členu 2, točka 10, Uredbe št. 2201/2003 je „pravica do stikov“ opredeljena kot „zlasti pravic[a], da se otroka v omejenem časovnem obdobju lahko odpelje v kraj, ki ni isti, kakor njegovo običajno prebivališče“.

6. Člen 8 Uredbe št. 2201/2003 določa:

„1. Sodišča države članice so pristojna v zadevah starševske odgovornosti v zvezi z otrokom, ki običajno prebiva v tisti državi članici v trenutku, ko je sodišče začelo postopek.

2. Odstavek 1 se uporablja ob upoštevanju členov 9, 10 in 12.“

7. Člen 12(1) Uredbe št. 2201/2003 določa, da so „[s]odišča države članice, ki so pristojna na podlagi člena 3 za zahtevek za razvezo, prenehanje življenjske skupnosti ali razveljavitve zakonske zveze, [...] pristojna v vseh zadevah, ki se nanašajo na starševsko odgovornost, povezano z navedenim zahtevkom, če:

- (a) ima vsaj en zakonec starševsko odgovornost do otroka;

ter

- (b) so zakonca in nosilci starševske odgovornosti pristojnost sodišč sprejeli izrecno ali na drugačen nedvoumen način v trenutku, ko se je pred sodiščem začel postopek, in je to v otrokovo korist.“

8. Člen 12(3) Uredbe št. 2201/2003 določa, da so „[s]odišča držav članic [...] pristojna tudi v zvezi s starševsko odgovornostjo v drugih postopkih, poleg navedenih v odstavku 1, kadar:

- (a) ima otrok bistveno povezavo s to državo članico, zlasti zaradi dejstva, da eden od nosilcev starševske odgovornosti običajno prebiva v navedeni državi članici ali je otrok državljan navedene države članice;

in

- (b) so vse stranke v postopku pristojnost sodišč sprejele izrecno ali na drugačen nedvoumen način v trenutku, ko se je pred sodiščem začel postopek, in je to v otrokovo korist.“

B – Bolgarska zakonodaja

9. Člen 127a bolgarskega družinskega zakonika (Semeen kodeks, v nadaljevanju: SK) določa:

„1. O vprašanih, povezanih s potovanjem otroka v tujino in z izdajo za to potrebnih osebnih dokumentov, sporazumno odločajo starši.

2. Če starši ne dosežejo sporazuma iz odstavka 1, v sporu med njimi odloči Rajonen sad^[4], na območju katerega otrok tedaj prebiva.

3. Postopek pred sodiščem se začne s tožbo enega od staršev. Sodišče zasliši drugega od staršev, razen če se ta ne udeleži postopka brez upravičenega razloga. Sodišče lahko zbira dokaze tudi po uradni dolžnosti.

4. Sodišče lahko odredi začasno izvršbo sprejete odločbe.“

10. Člen 45(1) zakona o osebnih dokumentih (Zakon za balgarskite dokumenti za samoličnost/za balgarskite lični dokumenti, v nadaljevanju: ZBLD) določa, da vložijo vlogo za izdajo potnega lista za mladoletnika njegovi starši osebno.

11. V skladu s členom 78(1) v povezavi s členom 76, točka 9, ZBLD lahko minister za pravosodje ali oseba, ki jo ta pooblasti, otroku prepove zapustitev nacionalnega ozemlja, razen če se predloži notarsko overjeno pisno soglasje staršev za potovanje njihovega otroka v tujino.

12. Člen 47 bolgarskega zakonika o civilnem postopku (Graždanski procesualen kodeks, v nadaljevanju: GPK) določa:

„1. Če tožena stranka ni dosegljiva na naslovu, ki je naveden v spisu, in ni nikogar, ki bi sprejel vročitev pisanja, vročitelj pritrudi obvestilo na vrata stanovanja ali poštni nabiralnik zadevne osebe; če do njih nima dostopa, pritrudi obvestilo na vhodna vrata stavbe ali na vidno mesto v bližini. Če ima vročitelj dostop do poštnega nabiralnika, pusti obvestilo tudi tam.

4 — Rajonen sad je prvostopenjsko sodišče.

2. V obvestilu je navedeno, da je bilo pisanje puščeno v sodnem tajništvu sodišča, če se vročitev opravlja po uslužbencu sodišča ali sodnem izvršitelju, ali v tajništvu občine, če vročitev opravlja občinski uradnik, in da ga je tam mogoče dvigniti v dveh tednih od datuma pritrditve obvestila.
3. Če tožena stranka ne dvigne pisanja, sodišče tožeči stranki naloži, naj predloži informacijo o njenem prijavljenem naslovu, razen v primerih iz členov 40(2) in 41(1), v katerih je vročilnica vložena v spis. Če navedeni naslov ni enak stalnemu ali trenutnemu naslovu stranke, sodišče odredi vročitev po odstavkih 1 in 2 na trenutni ali stalni naslov.
4. Če vročitelj ugotovi, da tožena stranka ne živi na navedenem naslovu, sodišče tožeči stranki naloži, naj predloži informacijo o njenem prijavljenem naslovu, ne glede na pritrditve obvestila po odstavku 1.
5. Vročitev se šteje za opravljeno po izteku roka za dvig pisanja v sodnem tajništvu sodišča ali tajništvu občine.
6. Ko sodišče ugotovi, da je bila vročitev pravilno opravljena, odredi, da se vročilnica vloži v spis, in na stroške tožeče stranke imenuje posebnega zastopnika.“

II – Dejansko stanje, postopek v glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

13. Tožeča stranka, ki je bolgarska državljanica, živi v Italiji, kjer je več let živela v zunajzakonski skupnosti z Ilijo Dimitrovom Ilievom, ki je prav tako bolgarski državljan. Imata hčerko, rojeno 2. novembra 2004.
14. Tožeča stranka in I. D. Iliev ne živita skupaj. Tožeča stranka s svojo hčerko živi v Milanu, kjer je zaposlena za nedoločen čas in kjer otrok obiskuje četrti razred osnovne šole. Tudi I. D. Iliev živi v Italiji, kjer je zaposlen za nedoločen čas. S hčerko se sreča vsaka dva do tri tedne.
15. Otroku, ki ima bolgarsko državljanstvo, je bil izdan bolgarski potni list, ki je veljal do 5. aprila 2012. I. D. Iliev pa ni zagotovil potrebne pomoči za podaljšanje veljavnosti potnega lista svoje hčerke.
16. Tožeča stranka je zato pri Rajonen sad v Petriču na podlagi člena 127a SK vložila tožbo, da bi rešilo spor med starši glede možnosti, da njuna hčerka odpotuje v tujino in da se ji izdajo za to potrebni osebni dokumenti, s čimer bi nadomestilo manjkajoče soglasje očeta.
17. Rajonen sad je ugotovilo, da so izpolnjeni pogoji iz člena 47(6) GPK in očetu določilo posebnega zastopnika, potem ko je tožeča stranka plačala njegovo nagrado, ki jo je določilo Rajonen sad. Posebni zastopnik ni izpodbijal pristojnosti bolgarskega sodišča za odločanje v sporu.
18. Rajonen sad v Petriču je 10. novembra 2014 tožbo zavrglo kot nedopustno. Izreklo se je za nepristojno in postopek ustavilo. Ugotovilo je, da je na podlagi člena 8 Uredbe št. 2201/2003 za odločanje v sporu pristojno izključno italijansko sodišče, ker se spor nanaša na izvajanje starševske odgovornosti in ker ima otrok običajno prebivališče v Italiji.
19. Tožeča stranka je vložila pritožbo zoper sklep Rajonen sad v Petriču z dne 10. novembra 2014.
20. Okražen sad⁵ v Blagojevgradu je potrdilo sklep Rajonen sad. Tako kot Rajonen sad je ugotovilo, da se spor nanaša na izvajanje starševske odgovornosti in da je v skladu s členom 8 Uredbe št. 2201/2003, ker ima otrok običajno prebivališče v Italiji, pristojno italijansko sodišče. Poleg tega je pojasnilo, da se ne uporablja dogovor o pristojnosti v smislu člena 12(1)(b) navedene uredbe, ker se v postopek ni spustila tožena stranka, temveč pooblaščenec, ki ga je sodišče določilo za njeno zastopanje.

5 — Okražen sad je regionalno sodišče.

21. Tožeča stranka je zoper sklep Okražen sad vložila kasacijsko pritožbo pri Vrhoven kasacionen sad, vrhovnem kasacijskem sodišču. Navedeno sodišče dvomi glede uporabe Uredbe št. 2201/2003 v sporu: sprašuje, ali spada soglasje za potovanje otroka v tujino in izdajo potnega lista v okvir izvajanja starševske odgovornosti v smislu člena 1(1)(b) navedene uredbe.

22. Vrhoven kasacionen sad navaja, da je izdalo nasprotujoča si sklepa, prvega z dne 1. decembra 2010, v katerem je razsodilo, da spor, vložen na podlagi člena 127a SK, ki določa, da se lahko sodišču predloži spor med starši glede potovanja otroka v tujino in izdaje za to potrebnih osebnih dokumentov, ne spada pod pojem starševska odgovornost v smislu člena 1(1)(b) Uredbe št. 2201/2003 in torej ne spada na njeno področje uporabe, in drugega z dne 9. januarja 2014, v katerem je razsodilo, da tak spor spada pod pojem starševske odgovornosti.

23. Vrhoven kasacionen sad sprašuje tudi, ali se dogovor o pristojnosti iz člena 12(1)(b) Uredbe št. 2201/2003 uporablja, če toženo stranko, čeprav ni izpodbijala pristojnosti bolgarskega sodišča, zastopa pooblaščenec, ki ga je določilo sodišče.

24. Vrhoven kasacionen sad je zato prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

- „1. Ali gre pri zakonsko določeni možnosti civilnega sodišča, da odloči v sporu, ki poteka med starši glede potovanja njihovega otroka v tujino in izdaje osebnih dokumentov ter v katerem materialno pravo, ki se uporabi, določa skupno izvrševanje teh starševskih pravic glede otroka, za zadevo, ki se nanaša na ‚podelitev, izvrševanje, prenos, omejitev ali odvzem starševske odgovornosti‘ v smislu člena 1(1)(b) v povezavi s členom 2, točka 7, Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo, za katero se lahko uporablja člen 8(1) te uredbe?
2. Ali so podani razlogi za utemeljitev mednarodne pristojnosti v civilnih zadevah o starševski odgovornosti, kadar odločba nadomešča pravno dejstvo, pomembno za upravni postopek, ki zadeva otroka, in pravo, ki se uporabi, določa, da je treba ta postopek izvesti v določeni državi članici Evropske unije?
3. Ali je treba šteti, da gre za dogovor o pristojnosti v skladu s členom 12(1)(b) Uredbe št. 2201/2003, kadar zastopnik nasprotne stranke v kasacijskem postopku ni ugovarjal pristojnosti sodišča, vendar pa ta ni bil pooblaščen, temveč ga je postavilo sodišče zaradi težav pri vročanju nasprotni stranki v kasacijskem postopku, da bi se ta lahko osebno ali prek pooblaščenca udeležila v sporu?“

25. Predložitveno sodišče je Sodišču predlagalo uporabo nujnega postopka predhodnega odločanja iz člena 107 Poslovnika Sodišča. Sodišče je 20. maja 2015 odločilo, da temu predlogu ne bo ugodilo.

26. Predsednik Sodišča je s sklepom z dne 3. julija 2015⁶ odločil, da bo to zadevo obravnaval po hitrem postopku iz člena 105(1) Poslovnika Sodišča.

27. K vprašanjem za predhodno odločanje sta pisna stališča predložili španska vlada in Evropska komisija. Na obravnavi 9. septembra 2015 so ustne navedbe podale španska in češka vlada ter Komisija.

6 — Sklep Ivanova Gogova (C-215/15, EU:C:2015:466).

III – Presoja

28. Predložitveno sodišče s prvim in drugim vprašanjem, ki ju je treba obravnavati skupaj, Sodišče sprašuje o stvarnem področju uporabe Uredbe št. 2201/2003. V nadaljevanju se bom torej osredotočil na uporabo te uredbe v tej zadevi. Nato se bom posvetil preučitvi tretjega vprašanja za predhodno odločanje, ki se nanaša na enega od pogojev za dogovor o pristojnosti v sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo, ki jo ima sodišče države članice, s katero ima otrok bistveno povezavo, iz člena 12(3) Uredbe št. 2201/2003.

A – Prvo in drugo vprašanje za predhodno odločanje

29. Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem Sodišče sprašuje, ali dovoljenje otroku, da potuje zunaj nacionalnega ozemlja, in vloga za izdajo potnega lista za ta namen spadata pod pojem starševske odgovornosti v smislu člena 1(1)(b) in člena 2, točka 7, Uredbe št. 2201/2003. Z drugim vprašanjem Sodišče v bistvu sprašuje, ali tožba, s katero eden od staršev sodišču predlaga, naj nadomesti pomanjkanje soglasja drugega od staršev za potovanje otroka in vlogo za izdajo potnega lista, spada med civilne zadeve v smislu člena 1(1) Uredbe št. 2201/2003, čeprav naj bi nacionalna uprava pri izdaji potnega lista za otroka upoštevala odločitev sodišča.

30. Člen 1(1) Uredbe št. 2201/2003 določa, da se navedena uredba „uporablja ne glede na vrsto sodišča v civilnih zadevah, ki se nanašajo na: [...] (b) podelitev, izvrševanje, prenos, omejitev ali odvzem starševske odgovornosti“. V skladu z navedeno določbo, v kateri je področje uporabe Uredbe opredeljeno s sklicevanjem najprej na civilne zadeve in nato na starševsko odgovornost, bom v nadaljevanju preučil, ali se dovoljenje otroku, da potuje zunaj nacionalnega ozemlja, in vloga za izdajo potnega lista za ta namen štejeta za „civilni zadevi“ v smislu člena 1(1) Uredbe št. 2201/2003, nato pa bom preveril, ali spadata pod pojem „starševska odgovornost“, kot je opredeljen v členu 2, točka 7, navedene uredbe.

1. Pojem „civilne zadeve“ v smislu člena 1(1) Uredbe št. 2201/2003

31. Civilne zadeve v Uredbi št. 2201/2003 niso opredeljene niti v členih 1 in 2, ki se nanašata na področje uporabe uredbe oziroma na opredelitev v njej uporabljenih izrazov, niti v njenih uvodnih izjavah. V členu 1(3) so zgolj naštetе zadeve, za katere se ne uporablja, in sicer ugotavljanje ali izpodbijanje razmerja roditelj-otrok, odločbe o posvojitvi, ukrepi pred posvojitvijo ali razveljavitvi ali preklicu posvojitve, priimek in ime otroka, pravila o polnoletnosti, preživitinske obveznosti, trusti ali dedovanje in ukrepi, ki so posledica kaznivih dejanj, ki so jih storili otroci.⁷

⁷ — V zvezi s tem poudarjam, da je bila opredelitev stvarnega področja uporabe s sklicevanjem na civilne zadeve, kar zadeva pravila v zvezi s starševsko odgovornostjo, uvedena z Uredbo št. 2201/2003. Pojma civilnih zadev namreč ne vsebuje Uredba Sveta (ES) št. 1347/2000 z dne 29. maja 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 1, str. 19), ki je bila razveljavljena z Uredbo št. 2201/2003. Prav tako ga ne vsebuje Konvencija, pripravljena na podlagi člena K.3 Pogodbe o Evropski uniji, o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih z dne 28. maja 1998 (UL C 221, str. 2, v nadaljevanju: Konvencija Bruselj II), ki je bila med državami članicami nadomeščena z Uredbo št. 1347/2000. V Uredbi št. 1347/2000 in Konvenciji Bruselj II je navedeno, da se uporabljata za „civilnopravne postopke“, ki se med drugim nanašajo na starševsko odgovornost, in pojasnjeno, da se drugi postopki, uradno priznani v posamezni državi članici, štejejo za enakovredne sodnim postopkom (glej člen 1(1) in (2) in uvodno izjavo 9 Uredbe št. 1347/2000 ter člen 1 Konvencije Bruselj II).

32. Člen 1(1) Uredbe št. 2201/2003 temelji na Konvenciji o pristojnosti in izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah, podpisani 27. septembra 1968⁸ (v nadaljevanju: Bruseljska konvencija iz leta 1968). Člen 1, prvi odstavek, Bruseljske konvencije iz leta 1968 namreč določa, da se navedena konvencija „uporablja v civilnih in gospodarskih zadevah, ne glede na naravo sodne oblasti“. Civilne in gospodarske zadeve niso opredeljene niti v Uredbi št. 2201/2003 niti v Bruseljski konvenciji iz leta 1968, razen kot izjeme⁹ od področja uporabe, ki so naštetje v členu 1, drugi odstavek¹⁰.

33. Nobenega dvoma ni, da je treba, kot je Sodišče razsodilo v sodbi C¹¹, pojem civilnih zadev v smislu člena 1(1) Uredbe št. 2201/2003 razlagati neodvisno, že zato, da se zagotovi enotna uporaba te uredbe in da se, kot je na obravnavi navedla češka vlada, zagotovi enakost vseh otrok,¹² ne glede na to, ali prebivajo ali ne v državi članici, katere državljani so.

34. V obravnavani zadevi je namen tožbe, o kateri odloča predložitveno sodišče, doseči, da nadomesti pomanjkanje soglasja očeta za potovanje otroka in vlogo za izdajo potnega lista. Vendar je izdaja potnega lista upravno dejanje. Zato je treba preučiti, ali spor v zadevi v glavni stvari spada pod pojem civilne zadeve, tako da se zanj uporablja Uredba št. 2201/2003, ali pa ga je treba izključiti s področja uporabe navedene uredbe, ker spada med upravne zadeve.

35. Menim, da spor v zadevi v glavni stvari spada med civilne zadeve v smislu člena 1(1) Uredbe št. 2201/2003, in sicer iz razlogov, ki jih bom predstavil spodaj.

36. Prvič, ugotavljam, da se ta spor ne navezuje na nobeno od zadev, ki so s členom 1(3) Uredbe št. 2201/2003 izključene z njenega področja uporabe.¹³

37. Drugič, opozarjam, da se Uredba št. 2201/2003 v skladu z uvodno izjavo 10 ne uporablja za „javne ukrepe splošne narave na področju izobraževanja in zdravstva“. ¹⁴ Na podlagi tega sklepam, da se uporablja za javne ukrepe, ki niso splošne narave ter se ne nanašajo na izobraževanje in zdravstvo.¹⁵

8 — UL 1972, L 299, str. 32.

9 — V zvezi s tem Poročilo o Konvenciji o pristojnosti in izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah, podpisani 27. septembra 1968 v Bruslju, avtorja P. Jenarda (UL 1979, C 59, str. 1, v nadaljevanju: Jenardovo poročilo) navaja, da strokovni odbor, ki je sestavil to konvencijo, „ni niti pojasnil, kaj je treba razumeti s pojmom ‚civilne in gospodarske zadeve‘, niti ni rešil vprašanja opredelitve z določitvijo zakona, v skladu s katerim je treba presojeti vsebino tega izraza. To je v skladu z metodo, ki je bila sprejeta v veljavnih konvencijah“ (str. 9).

10 — V skladu s členom 1, drugi odstavek, Bruseljske konvencije iz leta 1968 se ta konvencija ne uporablja, prvič, za osebna stanja ali pravno in poslovno sposobnost fizičnih oseb, za premoženjska razmerja iz zakonske zveze, oporoke in dedovanje, drugič, za stečaj, postopke v zvezi z likvidacijo plačilno nesposobnih podjetij ali drugih pravnih oseb, postopke prisilne poravnave in podobne postopke, tretjič, socialno varnost in, četrtič, arbitražo.

11 — C-435/06, EU:C:2007:714, točka 46.

12 — Glej uvodno izjavo 5 Uredbe št. 2201/2003.

13 — Glej točko 3 teh sklepnih predlogov.

14 — Poudarjam, da je uvodna izjava 10 Uredbe št. 2201/2003 enaka členu 4(h) Haaške konvencije o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju, uveljavljanju in sodelovanju glede starševske odgovornosti in ukrepov za varstvo otrok, sklenjene 19. oktobra 1996 (UL 2008, L 151, str. 39, v nadaljevanju: Haaška konvencija iz leta 1996). V skladu s členom 4(h) Haaške konvencije iz leta 1996 se ta ne uporablja za „javne ukrepe splošne narave na področju izobraževanja ali zdravstva“. V zvezi s tem je v razlagalnem poročilu Paula Lagarda o Haaški konvenciji iz leta 1996 (na voljo na spletišču Haaške konference o mednarodnem zasebnem pravu na naslednjem naslovu: http://www.hcch.net/index_fr.php) pojasnjeno, da se nanaša na primer na ukrepe, „s katerimi je predpisano obvezno šolanje ali cepljenje“.

15 — Glej sodbi C (C-435/06, EU:C:2007:714, točka 52) in A (C-523/07, EU:C:2009:225, točka 28).

38. Tretjič, poudarjam, da Uredba št. 44/2001 v členu 1(1) določa, da „[z]lasti ne zajema davčnih, carinskih *ali upravnih zadev*“.¹⁶ Ta pridržek je bil uveden leta 1978, ob pristopu Kraljevine Danske, Irske ter Združenega kraljestva Velika Britanija in Severna Irska k Bruseljski konvenciji iz leta 1968¹⁷, da bi se upoštevalo dejstvo, da v Združenem kraljestvu in na Irskem skoraj ni razlikovanja med javnim in zasebnim pravom, ki je v pravnih redih izvirmih držav članic obče znano, in je bilo zato treba podrobno določiti, katere zadeve se ne štejejo za civilne.¹⁸ Uredba št. 2201/2003 v nasprotju z Uredbo št. 44/2001 v členu 1 ne določa, da se ne uporablja v upravnih zadevah. Vendar je bila Uredba št. 2201/2003 sprejeta 27. novembra 2003, torej po sprejetju Uredbe št. 44/2001 22. decembra 2000 in zlasti po vključitvi pridržka leta 1978 v zvezi z upravnimi zadevami v Bruseljsko konvencijo iz leta 1968. Če bi bil torej namen zakonodajalca, da upravne zadeve izključi s področja uporabe Uredbe št. 2201/2003, menim, da bi to izrecno določil.

39. Četrtič, celo ob predpostavki, da je treba člen 1(1) Uredbe št. 2201/2003 razlagati, kot da so upravne zadeve izključene z njenega področja uporabe, taka izključitev po mojem mnenju ne bi mogla zadevati vseh upravnih zadev: nanašala bi se samo na izvajanje prerogativ javne oblasti.

40. Sodišče je namreč v zvezi z Uredbo št. 44/2001¹⁹ razsodilo, da je treba pri ugotavljanju, ali spor spada med civilne zadeve v smislu Uredbe št. 44/2001, preučiti pravno razmerje med strankama in predmet spora. Iz tega je sklepalo, da čeprav je nekatere spore med javnim organom in subjektom zasebnega prava mogoče zajeti z navedenim pojmom, pa je drugače, kadar javni organ deluje v okviru izvajanja javne oblasti.²⁰

41. Menim, da pojma civilnih zadev v smislu Uredbe št. 2201/2003 ni mogoče razlagati ožje od pojma civilne zadeve v smislu Uredbe št. 44/2001, saj Uredba št. 2201/2003 v nasprotju z Uredbo št. 44/2001 izrecno ne določa izključitve upravnih zadev. Zato ob predpostavki, da je treba člen 1(1) Uredbe št. 2201/2003 razlagati tako, da se ta uredba ne uporablja v upravnih zadevah, za izključitev spora iz pojma civilnih zadev ne bi zadoščalo, da gre za spor med javnim organom in subjektom zasebnega prava: ta organ bi moral poleg tega tudi izvajati javno oblast.

16 — Moj poudarek. Naj pojasnim, da Uredba št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (prenovitev) (UL L 351, str. 1), ki razveljavlja Uredbo št. 44/2001, v členu 1(1), drugi stavek, določa, da „[z]lasti ne zajema davčnih, carinskih ali upravnih zadev ali odgovornosti države za dejanja in opustitve pri izvajanju državne oblasti (*acta iure imperii*)“.

17 — Konvencija o pristopu Kraljevine Danske, Irske ter Združenega kraljestva Velika Britanija in Severna Irska h Konvenciji o pristojnosti in izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah ter protokolu o njeni razlagi s strani Sodišča, podpisani 9. oktobra 1978 (UL 1978, L 304, str. 1). Glej člen 3 te konvencije.

18 — V zvezi s tem je v Poročilu o Konvenciji o pristopu Kraljevine Danske, Irske ter Združenega kraljestva Velika Britanija in Severna Irska h Konvenciji, podpisani 9. oktobra 1978, o pristojnosti in izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah ter protokolu o njeni razlagi s strani Sodišča, ki ga je pripravil P. Schlosser (UL 1979, C 59, str. 71), pojasnjeno, da je „[r]azlikovanje med civilnimi in gospodarskimi zadevami na eni strani in javnopravnimi zadevami na drugi [...] v pravnih redih izvirmih držav članic dobro znano. Kljub pomembnim razlikam to razlikovanje v splošnem temelji na podobnih merilih [...]. Zato pisci prvotnega besedila Konvencije in Jenardovega poročila niso podrobno določili civilnih in gospodarskih zadev [...]. Vendar [...] v Združenem kraljestvu in na Irskem *razlikovanja med zasebnim in javnim pravom*, ki je v izvirmih državah članicah obče znano, skoraj ni. Težav z uskladitvijo tako ni bilo mogoče rešiti s preprostim sklicevanjem na načela opredelitve. Ob upoštevanju sodbe [LTU, 29/76, EU:C:1976:137, točka 3], ki je bila izdana med zadnjo fazo pogajanj in s katero se zagovarja razlaga brez sklicevanja na ‚upoštevno‘ nacionalno pravo, je skupina v členu 1(1) zgolj navedla, da davčne, carinske in [upravne] zadeve niso civilne in gospodarske zadeve v smislu Konvencije“ (točka 23).

19 — Sodišče je redko odločalo o pojmu civilnih zadev v smislu člena 1(1) Uredbe št. 2201/2003. V sodbah C (C-435/06, EU:C:2007:714, točka 51); A (C-523/07, EU:C:2009:225, točka 27) in C. (C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, točka 60) je razsodilo, da je treba pojem civilnih zadev v smislu člena 1(1) Uredbe št. 2201/2003 razlagati tako, da lahko zajema tudi ukrepe, ki z vidika prava države članice spadajo na področje javnega prava. Vendar so se vse te tri sodbe nanašale na odločbo o prevzemu otroka v varstvo, naj gre za odločbo občinskih socialnih služb o oddaji v rejništvo (sodbi C, C-435/06, EU:C:2007:714, in A, C-523/07, EU:C:2009:225) ali odločbo sodišča o namestitvi v oskrbo terapevtsko-vzgojnega zavoda zaprtega tipa (sodba C., C-92/12 PPU, EU:C:2012:255). Člen 1(2)(d) Uredbe št. 2201/2003 izrecno določa, da se navedena uredba uporablja za „namestitvev otroka v rejniško družino ali v oskrbo zavoda“. Na podlagi teh treh sodb torej ni mogoče sklepati, da se Uredba št. 2201/2003 uporablja za vse upravne zadeve brez razlik. Zato se mi zdi zanimivo preučiti sodno prakso v zvezi s pojmom civilne zadeve v smislu Uredbe št. 44/2001.

20 — Sodbe LTU (29/76, EU:C:1976:137, točka 4); Rüffer (814/79, EU:C:1980:291, točki 8 in 14); Rich (C-190/89, EU:C:1991:319, točka 26); Sonntag (C-172/91, EU:C:1993:144, točka 20); Henkel (C-167/00, EU:C:2002:555, točka 26); Baten (C-271/00, EU:C:2002:656, točki 29 in 30); Préservatrice foncière TIARD (C-266/01, EU:C:2003:282, točki 21 in 22); Frahuil (C-265/02, EU:C:2004:77, točka 20); Lechouritou in drugi (C-292/05, EU:C:2007:102, točki 30 in 31); Apostolides (C-420/07, EU:C:2009:271, točke od 42 do 44); Realchemie Nederland (C-406/09, EU:C:2011:668, točka 39); Sapir in drugi (C-645/11, EU:C:2013:228, točki 32 in 33); Sunico in drugi (C-49/12, EU:C:2013:545, točki 33 in 34) in flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319, točki 26 in 30).

42. Pri ugotavljanju, ali spor spada med civilne zadeve v smislu Uredbe št. 44/2001, je treba, kot sem že navedel, upoštevati dve merili: prvič, naravo pravnega razmerja med strankama v sporu (če to razmerje v celoti spada v okvir zasebnega prava, spor spada med civilne zadeve) in, drugič, predmet spora (če predmet spora ni izvajanje javne oblasti, spada med civilne zadeve).

43. Prvič, Sodišče naravo pravnega razmerja med strankama presoja glede na status strank, javnih organov ali fizičnih oseb ter podrobna pravila o vložitvi tožbe.²¹

44. V sporu, v katerem sta obe stranki fizični osebi, gre torej nujno za razmerje, ki v celoti spada v okvir zasebnega prava. Sodišče je v sodbi Henkel ugotovilo, da tožba potrošniškega združenja za izdajo odredbe, s katero bi se trgovcu prepovedala uporaba nepoštenih pogojev, spada med civilne zadeve. Med drugim je navedlo, da ima „združenje za varstvo potrošnikov, kot je to v [obravnavani zadevi], naravo subjekta zasebnega prava“.²² Prav tako je v sodbi Frahuil razsodilo, da med civilne zadeve spada tožba, s katero podjetje, ki je bilo carinski upravi porok za plačilo carinskih dajatev prevoznika, zahteva povračilo zneskov, plačanih uvozniku: spor med osebama zasebnega prava.²³ Sodišče v sodbi flyLAL-Lithuanian Airlines ugotavlja, da med civilne zadeve spada odškodninska tožba, ki jo je litovski letalski prevoznik vložil zoper upravljavca latvijskega letališča in latvijskega letalskega prevoznika za povračilo škode, povzročene zaradi domnevne kršitve konkurenčnega prava. Med drugim navaja, da Latvija, čeprav je večinski ali edini delničar tožečih strank, ni stranka v postopku in da se tožeča stranka pritožuje nad previsokim zneskom pristojbin, plačanih za uporabo letaliških zmogljivosti, torej nad ravnanjem toženih strank kot gospodarskih subjektov, ki ne vključuje izvajanja prerogativ javne oblasti.²⁴

45. Če je ena od strank v postopku javni organ, to še ne pomeni, da se za spor ne uporablja Uredba št. 44/2001: njena uporaba je izključena samo, če navedeni organ v okviru spora izvaja prerogative javne oblasti. Sodišče je tako v sodbi Sunico in drugi razsodilo, da postopek za izterjavo davčne terjatve, ki ga je začela britanska davčna uprava, spada med civilne zadeve, ker tožeča stranka, čeprav je javni organ, deluje izključno na podlagi britanskega prava civilne odgovornosti.²⁵ Prav tako je v sodbi Sapir in drugi razsodilo, da odškodninska tožba, ki so jo žrtve nacionalsocialističnega režima vložile zoper deželo Berlin, spada med civilne zadeve. Dežela Berlin je bila namreč tožena kot lastnica zemljišč, ki so obremenjena z restitucijskimi zahtevki, in je imela enako obveznost plačila odškodnine kot zasebni lastnik.²⁶

46. Drugič, kar zadeva predmet spora, spor ne spada med civilne zadeve, če je njegov predmet izvajanje prerogativ javne oblasti, to pomeni, če zahtevk temelji neposredno na dejanju javne oblasti.²⁷

47. Tako je Sodišče v sodbi Lechouritou in drugi menilo, da je izvajanje prerogativ javne oblasti predmet tožbe, s katero grški državljani od nemške države zahtevajo odškodnino za škodo, ki so jo s pobjem civilistov leta 1943 povzročili vojaki nemških oboroženih sil.²⁸ Nasprotno pa je v sodbi Apostolides menilo, da izvajanje prerogativ javne oblasti ni predmet tožbe, s katero fizična oseba kot lastnica nepremičnine na Cipru, ki jo je morala zapustiti med vdorom turške vojske na otok leta 1974,

21 — Sodbe Baten (C-271/00, EU:C:2002:656, točka 31); Préservatrice foncière TIARD (C-266/01, EU:C:2003:282, točka 23); Frahuil (C-265/02, EU:C:2004:77, točka 20); Sapir in drugi (C-645/11, EU:C:2013:228, točka 34); Sunico in drugi (C-49/12, EU:C:2013:545, točka 35) ter sklepni predlogi generalne pravobranilke J. Kokott v zadevi Sunico in drugi (C-49/12, EU:C:2013:231, točka 41).

22 — C-167/00, EU:C:2002:555, točka 30.

23 — C-265/02, EU:C:2004:77, točka 21.

24 — C-302/13, EU:C:2014:2319, točke 28, 29 in 37.

25 — C-49/12, EU:C:2013:545, točke od 37 do 40.

26 — C-645/11, EU:C:2013:228, točki 35 in 36. Glej tudi sodbe Sonntag (C-172/91, EU:C:1993:144, točka 22); Baten (C-271/00, EU:C:2002:656, točke od 31 do 37) in Préservatrice foncière TIARD (C-266/01, EU:C:2003:282, točke od 30 do 36).

27 — Glej sklepne predloge generalne pravobranilke J. Kokott v zadevi Sunico in drugi (C-49/12, EU:C:2013:231, točka 46): „Samo če ima uveljavljani zahtevk svoj izvor v izvajanju prerogativ javne oblasti, ne gre za civilno in gospodarsko zadevo. Vendar pri tem ne zadostuje kakršna koli povezava z izvajanjem prerogativ javne oblasti. Kot izhaja iz sodne prakse Sodišča, je namreč odločilno, da konkretno dejanje, na podlagi katerega je nastal zahtevk, pomeni izvajanje prerogativ javne oblasti.“

28 — C-292/05, EU:C:2007:102, točki 37 in 38. Glej tudi sodbo LTU (29/76, EU:C:1976:137, točka 4).

od fizične osebe, ki je nepremičnino pridobila, zahteva takojšnje priznanje neomejene lastninske pravice na nepremičnini.²⁹ Če je Sodišče v sodbah sprejelo nasprotni rešitvi, je to po mojem mnenju storilo zato, ker je bilo v sodbi Lechouritou in drugi predmet zahtevka povračilo za škodo, povzročeno neposredno z dejanjem javne oblasti (poboj civilistov), medtem ko je bila v sodbi Apostolides predmet zahtevka lastninska pravica nad nepremičnino, pridobljeno na podlagi dejanja javne oblasti (vdor oboroženih sil), tako da je bila zveza med zahtevkom in dejanjem javne oblasti zgolj posredna.

48. Sodno prakso v zvezi s pojmom civilne zadeve v smislu člena 1(1) Uredbe št. 44/2001 je mogoče, kot smo videli,³⁰ uporabiti v zvezi s pojmom civilnih zadev v smislu člena 1(1) Uredbe št. 2201/2003.

49. V sporu, o katerem odloča predložitveno sodišče, gre za spor med dvema fizičnima osebamama, tj. starši otroka. Mati seveda ne more zoper očeta izvajati nobene posebne prerogative splošne ureditve. Pravno razmerje med strankama torej v celoti spada v okvir zasebnega prava.

50. Poleg tega moram poudariti, da se s tožbo, ki jo je vložila mati, predložitvenemu sodišču predlaga, naj nadomesti pomanjkanje soglasja očeta za izdajo potnega lista za otroka. Predmet spora ni izvajanje javne oblasti, saj se sodišču ne predlaga izdaja potnega lista, temveč nadomestitev pomanjkanja soglasja očeta. Njegov predmet je nesoglasje med starši, saj mati želi, da otrok obiše svojo družino v Bolgariji, oče pa temu nasprotuje ali vsaj ne stori tega, kar je za to potrebno. Predmet spora torej spada izključno v okvir zasebnega prava.

2. Pojem „starševska odgovornost“ v smislu člena 2, točka 7, Uredbe št. 2201/2003

51. Člen 1(2)(a) Uredbe št. 2201/2003 določa, da civilne zadeve, ki se nanašajo na podelitev, izvrševanje, prenos, omejitev ali odvzem starševske odgovornosti in v katerih se uporablja ta uredba, med drugim zadevajo pravico do stikov z otrokom. V členu 2, točka 10, Uredbe št. 2201/2003 je pravica do stikov z otrokom opredeljena kot zlasti pravica, da se otroka v omejenem časovnem obdobju lahko odpelje v kraj, ki ni isti kakor njegovo običajno prebivališče.

52. Zdi se pa mi, da odpeljati otroka na počitnice k njegovi družini, med drugim v drugo državo članico (saj člen 2, točka 10, govori le o „kraju, ki ni isti, kakor njegovo običajno prebivališče“), in za to vložiti vlogo za izdajo potnega lista popolnoma ustreza opredelitvi pravice do stikov z otrokom.

53. Predložitvenemu sodišču je zato treba odgovoriti, da tožba, s katero eden od staršev sodišču predlaga, naj nadomesti pomanjkanje soglasja drugega od staršev za potovanje otroka in izdajo potnega lista, spada med civilne zadeve v zvezi s starševsko odgovornostjo v smislu člena 1(1)(b) in člena 2, točki 7 in 10, Uredbe št. 2201/2003.

B – Tretje vprašanje za predhodno odločanje

54. Predložitveno sodišče s tretjim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali se lahko za stranko, ki se ne spusti v postopek, šteje, da je sprejela pristojnost sodišča v smislu člena 12(1)(b) Uredbe št. 2201/2003, če jo zastopa pooblaščenec, ki ga je določilo sodišče, in ta ne izpodbija pristojnosti sodišča.

55. Pred preučitvijo tretjega vprašanja za predhodno odločanje bi rad nekoliko pojasnil delitev pristojnosti v sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo iz Uredbe št. 2201/2003.

29 — C-420/07, EU:C:2009:271, točka 45.

30 — Glej točko 41 teh sklepnih predlogov.

56. S členom 8(1) Uredbe št. 2201/2003 je pristojnost v sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo dodeljena sodiščem države članice, v kateri ima otrok ob začetku postopka pred sodiščem običajno prebivališče. Vendar člen 8(2) navedene uredbe določa, da se „[o]dstavek 1 [...] uporablja ob upoštevanju“, med drugim, člena 12. Člen 12(1) določa, da so v sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo pristojna sodišča države članice, ki so pristojna na podlagi člena 3³¹ za zahtevek za razvezo, prenehanje življenjske skupnosti ali razveljavitev zakonske zveze,³² medtem ko člen 12(3) določa, da so v sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo pristojna sodišča države članice, s katero ima otrok bistveno povezavo, zlasti ker je državljan navedene države članice.

57. Pristojnost sodišč države članice, ki je pristojna za odločanje o zahtevku za razvezo, oziroma pristojnost sodišč države članice, s katero ima otrok bistveno povezavo, iz člena 12(1) in (3) Uredbe št. 2201/2003 sta torej konkurenčni pristojnosti sodišč države članice, v kateri ima otrok običajno prebivališče.³³

58. Da bi se predložitvenemu sodišču koristno odgovorilo, menim, da je treba tretje vprašanje preoblikovati³⁴ tako, da se preuči z vidika člena 12(3) Uredbe št. 2201/2003, in ne z vidika odstavka 1 navedene določbe. V nadaljevanju bom najprej pojasnil, zakaj je tako preoblikovanje nujno, nato pa bom preučil samo vprašanje, in sicer ali se lahko za stranko, ki se ne spusti v postopek, vendar jo zastopa pooblaščenec, ki ga je določilo sodišče in ki ne izpodbija pristojnosti sodišča, šteje, da je torej sprejela pristojnost tega sodišča v smislu člena 12(3) Uredbe št. 2201/2003.

1. Uporaba člena 12(3) Uredbe št. 2201/2003

59. Menim, da člena 12(1) Uredbe št. 2201/2003 ni mogoče uporabiti v tej zadevi. Kot smo namreč videli, je v skladu s to določbo v sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo pristojno sodišče države članice, ki je na podlagi člena 3 pristojno za odločanje o zahtevku za razvezo. Vendar je v predlogu za sprejetje predhodne odločbe navedeno samo, da sta V. I. Gogova in I. D. Iliev živela skupaj, kar daje slutiti, da nista bila nikoli poročena. Zato se ta določba ne uporablja v sporu v zadevi v glavni stvari.

60. Nasprotno pa je treba pristojnost bolgarskih sodišč preučiti z vidika člena 12(3) Uredbe št. 2201/2003, ki poleg tega določa enak pogoj kot člen 12(1), in sicer sprejetje pristojnosti sodišča, ki je začelo postopek. V tej določbi je navedeno, da so sodišča države članice „pristojna tudi v zvezi s starševsko odgovornostjo v drugih postopkih, poleg navedenih v odstavku 1“, prvič, če ima otrok bistveno povezavo s to državo članico, „zlasti zaradi dejstva, da [...] je otrok državljan navedene države članice“, in drugič, če so vse stranke v sporu pristojnost sodišč sprejele izrecno ali na drugačen nedvoumen način in je to v otrokovo korist.³⁵ Iz spisa pa je razvidno, da je otrok bolgarski državljan: prvi pogoj za dogovor o pristojnosti iz člena 12(3) Uredbe št. 2201/2003 je izpolnjen.

31 — Člen 3 Uredbe št. 2201/2003 se nanaša na splošno pristojnost v sporih v zvezi z razvezo, prenehanjem življenjske skupnosti in razveljavitvijo zakonske zveze.

32 — Zaradi poenostavitve se bom v nadaljevanju skliceval na zahtevek za razvezo ali postopek za razvezo, pri čemer je treba ta izraza razumeti kot zahtevek za razvezo, prenehanje življenjske skupnosti ali razveljavitev zakonske zveze oziroma kot postopek za razvezo zakonske zveze, prenehanje življenjske skupnosti ali razveljavitev zakonske zveze.

33 — V zvezi s tem glej Gallant, E., „Règlement Bruxelles II bis (matières matrimoniales et responsabilité parentale)“, odstavek 138, v *Répertoire Dalloz de droit international*; Corneloup, S., „Les règles de compétence relatives à la responsabilité parentale“, odstavka 8 in 11, v *Le nouveau droit communautaire du divorce et de la responsabilité parentale*, Dalloz, 2005, in Joubert, N., „Autorité parentale – Conflits de juridictions“, odstavek 31, *Jurisclasser Droit international*, zvezek 549-20.

34 — Sodba Abcur (C-544/13 in C-545/13, EU:C:2015:481, točka 33).

35 — Naj pojasnim, da možnost strank, da postopek začnejo pred sodišči države članice, s katero ima otrok bistveno povezavo, ni obstajala niti v Uredbi št. 1347/2000 niti v Haški konvenciji iz leta 1996: uvedena je bila z Uredbo št. 2201/2003.

61. Naj pojasnim, da je Sodišče v sodbi L razsodilo, da se dogovor o pristojnosti, ki je v členu 12(3) Uredbe št. 2201/2003 določena na področju starševske odgovornosti, lahko uporabi, tudi če postopek na tem področju ni povezan z drugim postopkom, ki že poteka pred sodiščem, v korist katerega se želi doseči dogovor o pristojnosti.³⁶ Zato ni pomembno, da pred bolgarskimi sodišči ne poteka postopek za razvezo: taka okoliščina ne preprečuje uporabe člena 12(3) Uredbe št. 2201/2003.³⁷

62. Tretje vprašanje za predhodno odločanje je tako še vedno upošteveno. V odstavkih 1 in 3 člena 12 Uredbe št. 2201/2003 je namreč za dogovor o pristojnosti določen enak pogoj: da so „zakonca in nosilci starševske odgovornosti“ (odstavek 1) ali „vse stranke v postopku“ (odstavek 3) to pristojnost sprejeli izrecno ali na drugačen nedvoumen način. Da bi predložitvenemu sodišču koristno odgovorili, zadostuje, da se z vidika odstavka 3, in ne odstavka 1, preuči vprašanje, ali je treba za stranko, ki se ne spusti v postopek in jo zastopa pooblaščenec, ki ga je določilo sodišče in ki ne izpodbija pristojnosti tega sodišča, šteti, da je sprejela njegovo pristojnost.

2. Izrecno ali nedvoumno sprejetje pristojnosti

63. Za toženo stranko, ki se ne spusti v postopek, po mojem mnenju ni mogoče šteti, da je sprejela pristojnost sodišča v smislu člena 12(3)(b) Uredbe št. 2201/2003 samo zato, ker je to sodišče, ki mu pisanja o začetku postopka ni uspelo vročiti stranki, po uradni dolžnosti določilo pooblaščenca, da jo zastopa, in ker je ta podal zagovor v zvezi z glavno stvarjo, ne da bi izpodbijal pristojnost sodišča.

a) Svobodna izbira strank, na kateri temelji dogovor o pristojnosti

64. Poudarjam, da je bil namen zakonodajalca Unije, da strankam omogoči, da izberejo državo članico, katere sodišča bodo pristojna za odločanje o starševski odgovornosti. Na podlagi člena 12(3) Uredbe št. 2201/2003 namreč lahko odstopajo od pristojnosti sodišč države članice običajnega prebivališča otroka v korist sodišč države članice, s katero ima otrok bistveno povezavo. Namen zakonodajalca Unije je bil torej poudariti avtonomijo strank, tako da se jim ponudi izbira, za katero sicer velja pogoj, da ima otrok bistveno povezavo z državo članico, katere sodišča se izberejo,³⁸ vendar gre vseeno za izbiro. To je razvidno iz obrazložitvenega memoranduma k predlogu uredbe, ki ga je predložila Komisija, v skladu s katerim je namen člena 12(3) Uredbe št. 2201/2003 „spodbuditi dogovor med strankama vsaj v zvezi s sodišči, pred katerimi se začne postopek, pri čemer je nosilcema starševske odgovornosti puščenega tudi nekaj manevrskega prostora“.³⁹

65. Ker pa pristojnost sodišča, pred katerim se začne postopek, izhaja iz volje strank, se je treba prepričati, da obe stranki dejansko soglašata s tako pristojnostjo.⁴⁰ Namen zakonodajalca, tj. poudariti avtonomijo strank, govori v prid ozki razlagi „izrecn[ega] ali drugač[nega] nedvoum[nega]“ sprejetja pristojnosti sodišča, pred katerim se začne postopek.⁴¹

36 — C-656/13, EU:C:2014:2364, točka 45.

37 — Dokler Sodišče ni o tej točki odločilo v sodbi L, navedeni v prejšnji opombi, je bilo vprašanje, ali se dogovor o pristojnosti iz člena 12(3) Uredbe št. 2201/2003 uporablja, če pred zadevnim sodiščem ne poteka postopek, predmet polemik. Glej v zvezi s tem Gallant, E., *Responsabilité parentale et protection des enfants en droit international privé*, Defrénois, 2004, odstavek 226. Glej tudi Corneloup, S., „Les règles de compétence relatives à la responsabilité parentale“, opomba 39, v *Le nouveau droit communautaire du divorce et de la responsabilité parentale*, Dalloz, 2005.

38 — Glej v zvezi s tem Gallant, E., *Responsabilité parentale et protection des enfants en droit international privé*, Defrénois, 2004, odstavek 227.

39 — Predlog uredbe Sveta o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in v sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe št. 1347/2000 in o spremembi Uredbe št. 44/2001 v zvezi s preživninami (COM(2002) 222 final/2).

40 — Zlasti ker je mehanizem, ki izhaja iz volje strank, v mednarodnem zasebnem družinskem pravu redek. Glej v zvezi s tem Pataut, É., „Article 12“, odstavek 45, v *European Commentaries on Private International Law – Brussels II Regulation*, ur. Magnus, U., in Mankowski, P., Sellier European Law Publishers, 2012.

41 — V prid ozki razlagi glej sodbo E. (C-436/13, EU:C:2014:2246, točka 48): „[Glede na to, da] navedeni člen 12(3) nosilcema starševske odgovornosti omogoča, da na podlagi sporazuma in pod nekaterimi drugimi pogoji začneta postopek pred sodiščem glede vprašanj v zvezi s starševsko odgovornostjo, za presojo katerih to sodišče načeloma ni pristojno, ni mogoče domnevati, da tak sporazum ostaja v vseh primerih v veljavi po koncu začete postopka in glede ostalih vprašanj, ki se lahko pojavijo naknadno.“

66. Opozarjam, da člen 12(3)(b) Uredbe št. 2201/2003 določa, da mora biti pristojnost sodišč države članice, ki jo izbereta stranki, „v otrokovo korist“. Zdi se mi, da je treba to navedbo glede na osrednji pomen koristi otroka v sistemu pristojnosti, vzpostavljenem z Uredbo št. 2201/2003,⁴² razumeti kot dejansko obveznost sodišča, pred katerim se začne postopek, da zagotovi, da stranki svoje avtonomije nista uveljavljali v škodo otroka.⁴³ Taka obveznost potrjuje zahtevo po ozki razlagi sprejetja pristojnosti sodišč, pred katerimi se začne postopek, na podlagi člena 12(3).

67. Menim pa, da domneva, da je tožena stranka sprejela pristojnost bolgarskih sodišč, čeprav ji ni bilo mogoče vročiti pisanja o začetku postopka, ker pooblaščenec, ki ga je določilo sodišče, ni izpodbijal njegove pristojnosti, ne bi izpolnjevala zahteve po ozki razlagi pogoja sprejetja iz člena 12(3)(b) Uredbe št. 2201/2003.

68. Samo čudim se lahko, da je bolgarsko sodišče določilo pooblaščenca za zastopanje tožene stranke, čeprav je iz predložitvene odločbe razvidno, da se oče s hčerko sreča vsaka dva do tri tedne. V skladu s členom 47(4) GPK⁴⁴ sodišče, ki je začelo postopek, kadar ugotovi, da tožena stranka ne živi na navedenem naslovu, „tožeči stranki naloži, naj predloži informacije“ v zvezi s tem. Vsekakor je nenavadno, da mati otroka redno zaupa očetu, ne pozna pa njegovega naslova. Poudarjam, da člen 18(1) Uredbe št. 2201/2003 določa, da mora sodišče prekiniti postopek, dokler se ne ugotovi, da je bilo nasprotni stranki omogočeno prejeti pisanje o začetku postopka ali da „so bili storjeni vsi potrebni koraki v tej smeri“.⁴⁵

69. Težko razumem, da bi se lahko štelo, da je tožena stranka soglašala s pristojnostjo sodišč države članice, če ne ve, da je bil proti njej začet postopek.⁴⁶ Prav tako dvomim, da bi lahko pooblaščenec, ki ga je določilo sodišče, ki je začelo postopek, veljavno soglašal z njegovo pristojnostjo, če ni v stiku s toženo stranko in torej nima elementov, na podlagi katerih bi lahko presojal pristojnost sodišča, ki je začelo postopek.⁴⁷

b) Pravično ravnotežje med pravico do obrambe in pravico tožeče stranke do učinkovitega pravnega sredstva

70. Poudarjam, da je Sodišče pri odločanju o razlagi člena 24, prvi stavek, Uredbe št. 44/2001, ki določa, da je „poleg pristojnosti, ki izhaja iz drugih določb te uredbe, [...] pristojno tudi sodišče države članice, pred katerim se toženec spusti v postopek“, v nedavni sodbi A razsodilo, da spustitev začasnega zastopnika, ki ga v odsotnosti tožene stranke imenuje avstrijsko sodišče, v postopek ne pomeni, da se v postopek spusti tožena stranka v smislu navedenega člena 24, torej ne povzroči pristojnosti sodišča, ki je začelo postopek.⁴⁸

42 — Glej uvodno izjavo 12 Uredbe št. 2201/2003, ki določa, da so „[t]emelji pristojnosti v zadevah starševske odgovornosti, določeni v tej uredbi, [...] oblikovani tako, da kar najbolj upoštevajo interese otroka, zlasti kriterij povezanosti“. Glej tudi člen 15(1) Uredbe št. 2201/2003, na podlagi katerega lahko sodišča države članice, ki so pristojna v skladu s to uredbo, odklonijo pristojnost v korist sodišča države članice, s katero je otrok „posebej povezan“, „in če je to v korist otroka“. Glej nazadnje sodbo L (C-656/13, EU:C:2014:2364, točka 49) in sklepne predloge generalnega pravobranilca Y. Bota v zadevi A (C-184/14, EU:C:2015:244, opomba 13).

43 — Glej sodbo E. (C-436/13, EU:C:2014:2246, točka 47): „Kadar se pred sodiščem začne postopek v skladu s členom 12(3) Uredbe št. 2201/2003, [je] korist otroka mogoče ohraniti le s preučitvijo – v vsakem posameznem primeru – vprašanja, ali je iskani dogovor o pristojnosti v skladu s to koristjo.“

44 — Glej točko 12 teh sklepnih predlogov.

45 — Glej po analogiji sodbo G (C-292/10, EU:C:2012:142, točke od 53 do 55).

46 — Glej v zvezi s tem sodbo Hendrikman in Feyen (C-78/95, EU:C:1996:380, točka 18): „Tožena stranka, ki se ni udeležila postopka, začetege proti njej, in v imenu katere se odvetnik, ki ga ni pooblastila, spusti v postopek pred sodiščem, pri katerem je postopek začet, nikakor nima možnosti obrambe.“

47 — Glej sodbo A (C-112/13, EU:C:2014:2195), h kateri se bom vrnil v nadaljevanju, zlasti točko 55: „Odsotna tožena stranka, ki ne ve za tožbo, vloženo proti njej, kot tudi imenovanje začasnega zastopnika odsotne tožene stranke temu zastopniku ne moreta zagotoviti vseh potrebnih informacij za presojo mednarodne pristojnosti sodišča, ki odloča v sporu, in mu omogočiti, da učinkovito izpodbija to pristojnost ali poda privolitev.“

48 — C-112/13, EU:C:2014:2195, točka 61.

71. Člen 12(3) Uredbe št. 2201/2003 je treba po mojem mnenju razlagati enako kot člen 24, prvi stavek, Uredbe št. 44/2001.

72. Po eni strani namreč člen 24, prvi stavek, Uredbe št. 44/2001 tako kot člen 12(3) Uredbe št. 2201/2003 določa pristojnost, ki temelji na premišljeni izbiri strank.⁴⁹

73. Po drugi strani je Sodišče v sodbi A pravice do obrambe uravnotežilo s pravico tožeče stranke do vložitve učinkovitega pravnega sredstva iz člena 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah.⁵⁰ Navedlo je, da naslov stalnega prebivališča tožene stranke sicer ni znan, tako da tožeče stranke niso mogle določiti pristojnega sodišča in uveljaviti pravice do učinkovitega pravnega sredstva. Vendar je svoje razlogovanje nadaljevalo in poudarilo, da če bi spustitev začasnega zastopnika v postopek pomenila, da se je v postopek spustila tožena stranka v smislu člena 24, prvi stavek, Uredbe št. 44/2001, se za toženo stranko ne bi več štel, da se ni udeležila postopka. Zanj se ne bi več štel, da se ni spustila v postopek v smislu člena 24 navedene uredbe, pa tudi v smislu člena 34, točka 2, ki določa, da se sodna odločba ne prizna, če tožencu ni bilo vročeno pisanje o začetku postopka. Zato se tožeča stranka ne bi mogla sklicevati na člen 34, točka 2, da bi nasprotovala priznanju odločbe. Sodišče je zaključilo, da ni mogoče šteti, da se s tako razlago člena 24 Uredbe št. 44/2001 vzpostavlja pravično ravnotežje med pravico do učinkovitega pravnega sredstva in pravico do obrambe.⁵¹

74. Vendar v obravnavani zadevi poudarjam, da je pristojnost sodišč države članice, s katero ima otrok bistveno povezavo, iz člena 12(3) Uredbe št. 2201/2003 konkurenčna pristojnosti sodišč države članice, v kateri ima otrok običajno prebivališče, iz člena 8(1) navedene uredbe. Če bi torej v obravnavani zadevi bolgarska sodišča menila, da niso pristojna, ker oče ni sprejel njihove pristojnosti, bi lahko mati začela postopek pred italijanskimi sodišči: ne bi šlo za odrekanje pravnega varstva.

75. Poleg tega poudarjam, da oče ne bi mogel vložiti tožbe, če bi bolgarska sodišča menila, da so pristojna na podlagi člena 12(3) Uredbe št. 2201/2003.

76. Člen 41(1) Uredbe št. 2201/2003 namreč določa, da se odločba, izdana v državi članici, prizna in je izvršljiva v drugi državi članici, ne da bi bila potrebna razglasitev izvršljivosti in brez možnosti nasprotovanja njenemu priznanju, če je bilo o sodni odločbi v državi članici izvora izdano potrdilo. V skladu s členom 41(2)(a) pa je vročitev pisanja o začetku postopka toženi stranki pogoj za izdajo takega potrdila. Če pa se za toženo stranko šteje, da je sprejela pristojnost bolgarskih sodišč v smislu člena 12(3)(b) Uredbe št. 2201/2003, to pomeni, da se zanjo ne šteje, da se ni spustila v postopek: tako ni mogoče šteti, da se ni spustila v postopek v smislu člena 41(2)(a) navedene uredbe. Če bi bilo torej treba bolgarska sodišča šteti za pristojna na podlagi člena 12(3), bi izdala potrdilo, na podlagi katerega bi bilo mogoče odločbo priznati in izvršiti v Italiji.

77. Če bi bilo tako, oče ne bi mogel nasprotovati izvršitvi odločbe bolgarskih sodišč. Po eni strani člen 43(2) Uredbe št. 2201/2003 določa, da zoper izdajo potrdila ni pravnega sredstva. Po drugi strani člen 41(1) navedene uredbe določa, da ni mogoče nasprotovati priznanju odločbe, če je bilo o njej v državi članici izvora izdano potrdilo.⁵²

49 — Prav tam, točka 54, v kateri je Sodišče navedlo, da „tíhi dogovor o pristojnosti na podlagi člena 24, prvi stavek, Uredbe št. 44/2001 temelji na namerni odločitvi strank spora o tej pristojnosti“. Res je, da pristojnost iz člena 24 Uredbe št. 44/2001 temelji izključno na izbiri strank, medtem ko pristojnost iz člena 12(3) Uredbe št. 2201/2003 temelji ne samo na izbiri strank, ampak tudi na bistveni povezavi otroka z državo članico, katere sodišča so izbrana.

50 — Prav tam (točka 58).

51 — Sodba A (C-112/13, EU:C:2014:2195, točka 60): „Vendar pa ta možnost tožbe na podlagi člena 34, točka 2, [...] [U]redbe [št. 44/2001] predpostavlja [...] da tožena stranka ni bila pravočasna in da postopkovna dejanja, ki jih je opravil skrbnik ali začasni zastopnik odsotne tožene stranke, niso bila enaka, kot če bi se slednja spustila v postopek v smislu te uredbe. Nasprotno, v tem primeru so posledice postopkovnih dejanj, ki jih je opravil začasni zastopnik odsotne tožene stranke na podlagi [nacionalne zakonodaje], da je treba šteti, da se je A spustil v postopek pred sodiščem, ki odloča na podlagi nacionalne zakonodaje.“ Glej tudi sklepne predloge generalnega pravobranilca Y. Bota v zadevi A (C-112/13, EU:C:2014:207, točka 50): „Tožena stranka, torej A, ne bo več mogla izpodbijati pristojnosti avstrijskih sodišč, če se ugotovi, da se je začasni zastopnik odsotne tožene stranke spustil v postopek v smislu člena 24 Uredbe št. 44/2001.“

52 — Glej sodbo Aguirre Zarraga (C-491/10 PPU, EU:C:2010:828, točka 56).

78. Če bi bilo torej treba šteti, da je oče sprejel pristojnost bolgarskih sodišč v smislu člena 12(3)(b) Uredbe št. 2201/2003, bi šlo po mojem mnenju za nesorazmerno poseganje v pravice do obrambe.

79. Zoper ta sklep ni mogoče izpeljati nobene trditve iz sodbe Hypoteční banka, v kateri je Sodišče razsodilo, da Uredba št. 44/2001 ne nasprotuje nacionalni določbi, na podlagi katere je mogoče začeti postopek zoper toženo stranko, katere stalno prebivališče ni znano, če sodišče, ki je začelo postopek, imenuje skrbnika.⁵³ Kot namreč Sodišče izrecno poudarja v sodbi A, tudi če je v sodbi Hypoteční banka tožena stranka lahko nasprotovala priznanju sodbe na podlagi navedenega člena 34, točka 2, v sodbi A take možnosti ni. Možnost sklicevanja na člen 34, točka 2, namreč „predpostavlja [...][,] da tožena stranka ni bila pravočasna in da postopkovna dejanja, ki jih je opravil skrbnik ali začasni zastopnik odsotne tožene stranke, niso bila enaka, kot če bi se slednja spustila v postopek v smislu [U]redbe [št. 44/2001]“.⁵⁴ Če je sodišče, ki je začelo postopek, pristojno na podlagi člena 24 navedene uredbe, se za toženo stranko ne šteje, da se ni spustila v postopek.

IV – Predlog

80. Glede na vse zgornje preudarke Sodišču predlagam, naj na vprašanja, ki jih je postavilo Vrhoven kasacionen sad, odgovori:

1. Tožba, s katero eden od staršev sodišču predlaga, naj nadomesti pomanjkanje soglasja drugega od staršev za potovanje otroka v tujino in vlogo za izdajo potnega lista za ta namen, spada pod pojem civilnih zadev v zvezi z izvajanjem starševske odgovornosti v smislu člena 1(1)(b) ter člena 2, točki 7 in 10, Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000.
2. Za toženo stranko, ki se ne spusti v postopek, ni mogoče šteti, da je nedvoumno sprejela pristojnost sodišča, ki je začelo postopek, v smislu člena 12(3)(b) Uredbe št. 2201/2003 samo zato, ker je to sodišče, ki mu pisanja o začetku postopka ni uspelo vročiti stranki, po uradni dolžnosti določilo pooblaščenca, da jo zastopa, in ker je ta podal zagovor v zvezi z glavno stvarjo, ne da bi izpodbijal pristojnost sodišča.

53 — C-327/10, EU:C:2011:745, točke od 48 do 55.

54 — C-112/13, EU:C:2014:2195, točka 60.